

КЛОПКЕ ЗА ПРАЗНИНЕ

Петру Крду, *Школа изгнансїва*, избор и предговор Габријел Бабуц, КОВ, Вршац 2012

Када је Петру Крду пре двадесетак година основао Европску награду за поезију, било је мало оних који су поверовали да ће се његова идеја дуже одржати. Али предузимљив и упоран изнад свега, он је истрајао, па су у Вршац, мали погранични град у Банату, стигли Корнхаузер и Дојнаш, Транстример и Чарлс Симић, Тито Патрикије и Ружевич, Пол Малдун и Бландијана... Што је још важније, у Књижевној општини Вршац објављене су и њихове књиге, као нарочит поклон српској поезији и култури. Сада се трагичним стицајем Петруове преране смрти, а праведном одлуком једног Жирија (Љубомир Симовић, Тања Крагујевић и Јовица Аћин) у колекцији добитника високог признања појављује збирка *Школа изгнансїва*, изабране песме Петру Крду. Аутор избора и предговора је Габријел Бабуц, мање познати песник и преводилац, верујем и надам се, настављач онога што је у поезији и издаваштву чинио Петру.

Габријел Бабуц је начинио одабир из песничких збирки Петру Крду и пласирао песме без циклусне поделе и ознака о томе која је узета из које књиге, очито с уверењем да је лирика овог песника „из једног поетичког комада”, да у њој нема еволуције иако има динамике – у свакој песми и сваком моменту четрдесетак година дуге лирске авантуре. И одиста овако посматрано, чини се да је Петру Крду од својих песничких почетака знао шта хоће (и шта неће), поштујући увек један генерално препознатљив, ЊЕГОВ мозаички начин устројства кратке лирске песме. Овако посматрано, а и другачије гледано, поезија Петру Крду је живела од поштовања за надреалистичку поетику, која је у основи његовог прецизно вођеног и усмереног односа према језику и поетској материји и од емотивних и рационалних ограничења којима је успешно надвладавао потенцијалну стихију слика. Као ретко који овдашњи лиричар новијег доба, Петру Крду је у сваку песму уносио кључеве властите песничке и уметничке ерудиције, крећући у стварање песме, неретко од упамћених, доживљених слика и идеја *вечитих савременика*, како би вероватно рекао он.

На почетку типичне кратке лирске песме, коју је Крду волео и гајио, налази се ексцентричан и привлачан наслов. Ево неких: *Крик онога који ћући*, *Радосї на Понїу*, *Неко гледа из мене*, *Чиїалац на дан йосїа*... којима се излаже парадоксално исходиште песничких идеја, а затим се стих по стих зида динамична структура једне визије, двогубог закључка, троструке улоге, четвороструког улога... Песма је маштарија у чијем лету и заокретима на „летној линији” песник не тежи да изненади само себе (и песму) него и читаоца свог и сваког будућег времена.

Зато нам се песме Петру Крду истовремено чине и тешким за тумачење и сасвим лаким у својој намери *динамичког очаравања*. Ево како то изгледа у стиховима *Слободног лета*. Песма почиње као нека врста признања о недвосмисленом ставу:

*Јесте везани смо за земљу реке паињаке
И покоју кућу...*

Ово конкретистичко прихватање ситуације нашег живота, проширује се следећим стихом:

Надахнуће мишљење не можемо понети са собом у бескрај...

Ако би ово неком песнику било довољно односно ако би надаље кренуо у истом правцу (д)чаравања, Петру Крду чини нешто сасвим друго, доносећи четврти стих:

Каже стјуардеса...

И настављајући да „излаже” њене речи, продужава:

Везујте појасеве увежбавамо обмане лета...

Дакле, Петру је „признао” да је реч о лету и обманама у њему, што му пружа прилику да буде дискретно ироничан у наставку:

*Падамо доскојанствено сви припадамо свом народу
У овом часу...*

И продужавајући индиректну „дискусију” о „небеском народу”, у једном лепом песничком цинизму, наставља игру:

*Велико је одушевљење коња крава бусака леицирова
Доле на земљи...*

Ово би још више, наравно, било довољно неком другом песнику знатне вредности и озбиљног лирског наума, али Крду „тера” даље:

*Ми смо слободни леи авиона леици у једном смеру
Ми припадамо другом
Свуда око нас су наци и остали
Израњају из свейлосици
Као да се нису срушили на земљу.*

То оркестрирање парадоксалних силница указује на живи рад Крдуове имагинације, његову тежњу да избегне једно- и дво- димензионалну песму и у лету речи(ма) стреми несводивости смисла као игри асоцијација, које кад више кад мање тангирају различите нивое читаоачевог животног искуства.

Стога су и *осврћи* Петру Крдуа према актуелним ситуацијама у којима су настајали његови сјајни стихови, често (ин)директни ударци његове критичке свести, лево и десно, рецимо у песми *Шпиражк мривих* или у *Прљавим њословима с анђелом*, односно критика историје у песмама *Фикција и коменџари* и *Не жрми не сева...*

И када гледа у себе: „Умрљало ме време, / умрљало ме млеко” (у песми *Проблематичне животиње*); или „Ради добра ради зла / чабе / разбих своје око” (у песми *Пукојина ока*) и када гледа у све нас: „Живели смо недодирљиви у светлости” (у *Естетској одврајности*), Петру Крду је песнички непоткупљив и склон да ствари назове правим црно-хуморним именима сумње и разочарања.

Управо та непоткупљивост бодрила га је да се бори за поезију у књигама оних које је објављивао у Вршцу, у издању Књижевне општине Вршац, а да не чини скоро ништа за властите песме и књиге, када би их „пустио у свет”. Тај поштени „немар”, као и чињеница да је био заточник два језика и две културе (српске и румунске) – добри су за све нас, али на сцени књижевних живота нису били корисни за песника, наиме: утицали су да за земног живота добије мало признања, иако је био један од најаутентичнијих песника друге половине прошлог века у Србији и шире у Југославији односно Румунији. Блиско је памети да ће сада, када није међу нама, али су ту његове песме у овој и претходним књигама, бити присутнији међу песницима, поготово младим, који ће у неурастеничном и „неуређеном” Крдуовом стиху, моћи да нађу „одскочне даске” властитих идеја и „летова” у језик(у), изнад и испод језика, истовремено и вишесмислено. У песми *Непожељни сведоци* песник визионарски предсказује:

*Моји сведоци треба да ме надживе
Да би сведочили о мени
Један ће бити издајник да би и мене издао...*

Она се окончава поентом, колико неочекиваном толико и логичном:

*Тицину молим
Моји сведоци треба да ме надживе
Да би сведочили о њујим сведоцима.*

Окрнута историји и савремености, са низом огледала које преламају песникову вишесмислену визију, песма Петру Крдуа зна да буде и чиста смисаона егзибиција која нам не допушта да признамо или оброзложимо основно: *зацио је волимо*. У *Календару* читамо:

*Из једне зиме у друћу
Највољенији мрак
Прикрада се живоћу
То ја доћоварам
Најбрже оћлоћавање времена*

*Био сам са ћићрицом
Била је са ћићром
Био сам са ћанћерицом
Била је са ћанћером.*

Свака песма у избору Габријела Бабуца прича је за себе, довољно подстицајна да би мислили не само на њу, него и на дечачки, гаменски лик Петру Крдуа, који се вози својим сиорановским бициклом између звезда.

Васа ПАВКОВИЋ